

¡BOMBA!

El Mayo mataba a hierro,
con drogas se hizo temible;
tendrá destino visible:
vivir en perpetuo encierro

K'untzil

Martes 21 de julio de 2026

CAMPECHE · YUCATÁN · QUINTANA ROO · AÑO 12 · NÚMERO 2771 · www.lajornadamaya.mx

Je'ets'a'ab estado de excepción ti' jayp'éel kaajo'ob tu lu'umil Chile yóok'olal ka'amkach cháako'ob

U jala'achil u noj lu'umil Chilee' tu k'a'aytaj le lunes máanika' oka'an ich estado de catástrofe ti' jayp'éel kaajo'ob te'elo', úuchik u jach k'áaxal ka'amkach cháak; yóok'olal le je'elo' ts'o'ok u kiimil kex jo'otúul máak, ucha'an loob ti' uláak' 17 yéetel yaan kex 100 mil máak k'aalal.

Lajunp'éel ti' le 16 u p'éel u regionesil le noj lu'umo' láayli' p'aatalo'ob ich sajbe'entsil yóok'olal bix keen máanak k'iino'ob, úuchak u k'uchul jump'éel sistema frontal tu ts'o'okbal le semana máaniko', tumen tu kóolaj xan temporales, k'a'amkach iik', nevascas yéetel u yáalkab lu'um desde tu

xamanil tak tu noojolil.

Beyxan ojéelta'an yaan kex juntúul máak saatal, ka'alikil kex 98 mil 981 u túulale' k'áalo'ob, yéetel kex mil 179 u'ulabta'an ti' refugios, beey úuchik u ts'ook ts'a'abal k'ajóoltbil tumen Servicio Nacional de Prevención y Respuesta ante Desastres (Senapred).

Tu jo'olaj jump'éel múuch' ti'al u ts'aatáanta'al ba'ax le seenkech ba'alo'ob k'aschaj yéetel ti'al u je'ets'el bix je'el u kaláanta'al kaaje', u jala'achil Chilee', José Antonio Kast, tu k'a'aytaj estado de catástrofe yóok'olal emergencia ambiental,

le je'elo' jump'éel ba'ax ku je'ets'el kéex úuchuk jela'antak ba'alo'ob, yéetel ku ts'áak u páajtalil u béeytal u péek Fuerzas Armadas le bix ken u tukult ma'alob ti'al u yáantik kaaj, u kaláantik yéetel u ka' liik'sik.

"Yóok'olal le k'a'amkach cháako'ob ts'o'ok u k'áaxal ti' le ts'ook horaso'obo', yéetel tumen talam yanik ba'al yéetel servicios básicose', ts'o'ok in k'áatik ka k'a'aytak oka'ano'on ich estado de excepción constitucional de catástrofe por calamidad pública, ichil tuláakal u k'áaxil Coquimbo yéetel tu kaajil Huasco, Atacama", tu ya'alaj jala'ach.

Ba'ax a'ala'abe', tu ya'alaj, jets'a'ab úuchik u yila'al bix úuchik u p'aatal ba'al ka'aj seen k'áax ja', tumen yanchaj u tse'eel u máansa'al uk'be'en ja', áalkabnaj lu'um, ka'anchaj u beel ja'ob yéetel xóot' sáasil. "Tuláakal materiales yéetel taak'ine' ts'a'abano'ob ti'al u aktáanta'al le xchukul talamila", tu jets'aj.

K'a'amkach cháak jaats'naj tu lu'umil Chile desde le jueves máaniko', ts'o'ok u p'atik kex 2 mil 205 máak damnificados, yéetel tu láaj k'askúuntaj kex 35 najo'ob, beyxan maanal 15 mil uláak'o'obe' ts'o'ok u k'aschajal ti' wa tu'ux, je'el bix a'alabik tumen Senapred.

AP / P 26
Oochel Reuters